

INFORME DIAGNÒSTIC DE LES PERSONES SENSE LLAR EN VALÈNCIA 2021 (Resum executiu)

Informe diagnòstic de les persones sense llar en València, 2021

Coordinadores: Mercedes Botija y Elena Matamala

Equip investigador de l'informe:

María José Barbé Villarrubia, Sergio Belda Miquel, María Jesús Berlanga Adell, Mercedes Botija Yagüe, Encarna Canet Benavent, Sergio Capella Castillo, Gloria Caravantes López De Lerma, Ángela Carbonell Marques, Jorge Cascales Ribera, Laura Esteban Romaní, Alba Galán Sanantonio, Eva Gallén Granell, María García Muñoz, Lucía Martínez Martínez, Elena Matamala Zamarro, Juan Manuel Rodilla Navarro, Sonia Rubio Romaguera, Ana Sales Ten, Manolo Salinas Tomás, Desirée Santaya Botías, J. Javier Navarro Pérez, J. Javier Serrano Lara, Paula Solaz Montoya y Ana Vázquez-Cañete.

Disseny mapes: J. Javier Serrano Lara

*Aquest informe executiu extreu els principals resultats i conclusions de
l'Informe Diagnòstic de les Persones sense llar a València 2021.*

L'informe complet pot ser consultat en:

*Aquest document és el resultat d'un complex treball desenvolupat des de la
sinergia universitat-entitats del tercer sector-administració,
comptant amb la imprescindible implicació de la ciutadania, entre la qual es troba
la població sense llar.*

Gràcies a cada protagonista anònim/a o no que ha fet possible aquest treball.

AGRAÏMENTS

A l'**A**juntament de València per tenir el valor d'apostar per un diagnòstic i fer pública una realitat normalment invisibilitzada.

Al **C**AST i al Servei de Parcs i Jardins per obrir-nos aquests espais i poder, d'aquesta manera, portar a terme el treball de camp durant la nit del 15 de desembre.

A **C**onsum per aportar l'aigua per al voluntariat.

Al **C**entre Ocupacional Municipal per preparar les carpetes i el material per a la nit del cens.

A **C**reu Roja per prestar el servei d'Ambulàncies.

Al **D**epartament de Treball Social, la Facultat de Ciències Socials i a la Universitat de València per posar a la nostra disposició ferramentes tecnològiques i equipaments.

A l'**E**MT per facilitar el transport per traslladar a totes les persones voluntàries al punt inicial de les rutes per realitzar el qüestionari en tota la ciutat.

Al nostre **E**quip de treball, més de 20 persones que amb un somriure no dubtaren en donar suport a aquest projecte. Tant a les qui han contribuït a donar forma a aquest informe, com les qui han col·laborat en altres tasques fonamentals (assessorament, difusió, etc.)

A la **F**undació Esportiva Municipal per cedir-nos el Poliesportiu del Cabanyal on es va realitzar l'acte inaugural.

Als **M**itjans de comunicació, per estar la nit del 15 de desembre acompanyant-nos i fer el seguiment d'aquesta realitat a la població general amb el respecte i la sensibilitat que es mereixen les persones sense llar.

A les **P**ersones sense llar que, malgrat l'hostilitat que viuen dia a dia, van cedir amablement el seu temps per a contestar al qüestionari.

A **P**olicia Local per facilitar la logística.

A les 14 entitats del **T**ercer sector que impulsaren i coordinaren aquest recompte- Accem, Bokatas, Cáritas, Casa Caridad, Cepaim, Comité Antisida Valencia, Cruz Roja, Fundació Salut i Comunitat, Médicos del Mundo, Natania, Mensajeros de la Paz, Misión Evangélica Urbana de Valencia, Rais Hogar Sí i Sant Joan de Déu -
I, sobretot, a cada persona implicada en cada una de les comissions creades per portar a terme aquest ingent treball.

A les 518 persones **V**oluntàries que van fer possible recórrer tota la nostra ciutat mapificada per l'equip de Geografia.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ I MARC METODOLÒGIC.....	1
2. DIAGNÒSTIC	5
2.1 Distribució espacial de les persones sense llar: anàlisi a la ciutat de València	5
2.2 Edat i sensellarisme	8
2.3 Persones migrades en situació de sensellarisme	9
2.4 Gènere i sensellarisme	11
2.5 Delictes d'odi contra les persones sense llar	13
2.6 Trajectòria i expectatives residencials	15
2.7 Estudis i bretxa digital.....	18
2.8 Activitat i fonts d'ingressos	20
2.9 Utilització de serveis i recursos.....	22
2.10 Salut, salut mental i atenció sanitària de les persones sense llar.....	244
3. CONCLUSIONS	2929
4. PROPOSTES D'ACTUACIÓ I MILLORA	292
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	344

1. INTRODUCCIÓ I MARC METODOLÒGIC

L'exclusió residencial és una problemàtica social que cada vegada pateixen més persones, sent una situació que es prolonga en el temps i despulla d'un dret fonamental: l'habitatge. En l'Enquesta de Persones Sense Llar (INE, 2015) s'estima un augment de la població atesa en centres residencials i recursos de restauració per a persones sense llar des de l'any 2008.

Enfront d'aquest panorama, fruit de l'interés que suscita aquesta qüestió i de les sinergies de l'Ajuntament de València, entitats del tercer sector ¹ i Universitat de València, sorgeix la necessitat de realitzar una investigació-acció-participativa de la qual forma part aquest informe i amb el qual es pretén contribuir des d'un punt de vista social, acadèmic i polític a l'abordatge del fenomen del sensellarisme a través del diagnòstic d'aquesta realitat en el municipi valencià.

Respecte al marc conceptual de referència, es partirà d'una de les definicions que més consens genera a l'hora de definir a les persones en situació de sense llar, la utilitzada per FEANTSA (2017): "Aquelles persones que no poden accedir o conservar un allotjament adequat, adaptat a la seua situació personal, permanent i que proporcione un marc estable de convivència, siga per raons econòmiques o altres barreres socials, o perquè presenten dificultats personals per a portar una vida autònoma". Dins de la definició de sensellarisme, la tipologia ETHOS (FEANTSA, 2017) distingeix entre quatre grans categories: sense sostre, sense habitatge, habitatge insegur i habitatge inadequat, que al seu torn es classifiquen en diferents subcategories (Taula 1).

En el nostre cas, de cara al diagnòstic de la població sense llar valenciana, fins i tot sent conscients de l'amplitud del fenomen i amb el desig a llarg termini de poder anar descrivint-lo progressivament en relació amb totes les categories ETHOS, per una qüestió d'operativitat, en aquest II Cens de Persones sense llar de València ens limitarem a l'estudi parcial d'aquest.

Així, d'acord amb la tendència metodològica seguida en els recomptes nocturns, en emprar el concepte de persones sense llar estarem referint-nos les qui es troben en les situacions definides com més extremes i agrupades sota les formes del sensellarisme estricte, això és, les categories conceptuais de sense sostre i sense habitatge. I específicament, en les categories operatives 1, 2, 3 i 4 (pernoctació a la intempèrie, en refugis nocturns, albergs per a persones sense llar i albergs per a dones, respectivament) detectades a la ciutat de València i marcades en color blau en la Taula 1.

¹ Aquestes entitats sense ànim de lucre per ordre alfabètic són les següents: Accem, Associació Valenciana de la Caritat, Bokatas ONG, Càritas, Cepaim, Comité Ciutadà Antisida, Creu Roja Espanyola, Fundació Salut y Comunidad, Metges del món, Mensajeros por la Paz, Misión Evangélica Urbana, Natania, Hogar Sí y Sant Joan de Déu.

Taula 1. Tipologia europea del sensellarisme i l'exclusió residencial (ETHOS). Revisió 2007

CATEGORIA CONCEPTUAL		CATEGORIA OPERATIVA	
SENSELLARISME	SENSE SOSTRE	1	Vivint en un espai públic (a la intempèrie)
		2	Pernoctar en un refugi nocturn i/o es veu obligat a passar diverses hores al dia en un espai públic
	SENSE HABITATGE	3	Estada en albergs per a persones sense llar / allotjament temporal
		4	Viure en refugis per a dones
		5	Viure en allotjaments per a sol·licitants d'asil i immigrants
		6	Viure en institucions residencials o d'internament amb data d'eixida
		7	Viure en allotjament amb suport d'especialistes (per a gent sense llar)
EXCLUSIÓ RESIDENCIAL	HABITATGE INSEGUER	8	Viure en un habitatge sense títol legal
		9	Notificació legal d'abandonament de l'habitatge
		10	Viure sota amenaça de violència per part de la família o de la parella
	HABITATGE INADEQUAT	11	Viure en una estructura temporal o barraca
		12	Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació estatal
		13	Viure en un habitatge massificat

Font: elaboració pròpia a partir de Centre de Documentació i Estudis SIIS (2021)

Concretament, la presentació de la investigació a través d'aquest informe té com a **objectiu principal** descriure la magnitud del sensellarisme a la ciutat de València i analitzar les característiques sociodemogràfiques d'aquestes persones partint de les dades del recompte nocturn. A més, també es marca com a objectiu el d'aportar informació rellevant i en profunditat sobre la problemàtica del sensellarisme valencià, però també determinar si existeixen elements diferenciadors entre homes i dones en el si d'aquest.

Marc metodològic

El treball que es presenta a continuació es realitza des del recompte nocturn de persones sense llar a València, continua el treball realitzat prèviament a la ciutat pel qual 831 persones van ser comptabilitzades en 2019 (Calvo i Botija, 2020) i s'inspira en l'experiència d'altres territoris, tant de ciutats espanyoles com en l'àmbit internacional. A diferència del cens anterior, per qüestions metodològiques en aquesta ocasió el mes escollit va ser desembre, d'ací la prudència quant a la comparació de resultats en tant hi ha variables que es veuen alterades (climatologia, recursos operatius, etc.).

Pel que respecta a la metodologia per a aquest diagnòstic, es proposa la coneguda com a “Nit-S”. El treball de camp, és a dir, la recollida d'informació sobre el terreny, es desenvolupa preferentment en una nit determinada i consisteix a detectar, sovint amb l'ajuda de voluntariat, a totes les persones en exclusió residencial (segons l'elecció de categories seleccionada en la taxonomia ETHOS) durant un lapse de temps curt. Cada vegada que es detecta a una d'aquestes persones, s'emplena una **fitxa d'observació** amb algunes dades bàsiques, que és l'instrument fonamental d'aquests recomptes observacionals. Amb una certa freqüència aquesta informació es complementa per mitjà d'un **qüestionari** que s'emplena a través de les dades que proporcionen directament les persones localitzades. L'estratègia “Nit-S”, o recompte nocturn, ha sigut utilitzada per a identificar el nombre més gran possible de persones sense llar en àrees urbanes que en una nit concreta es troben dormint al carrer.

Com s'ha introduït, aquest diagnòstic es caracteritza per ser un procés participatiu des del seu inici fins a la seua fi. Sota aquesta premissa, han confluït en el seu desenvolupament professionals de les institucions (entitats del tercer sector, Ajuntament de València i Universitat de València), voluntariat i persones sense llar (principals afectades per aquesta problemàtica). Sens dubte, aquesta iniciativa posa en manifest la necessària col·laboració entre administracions públiques, entitats socials, població afectada i, en general, el conjunt de la ciutadania per a abordar un fenomen tan complex com és el sensellarisme.

Imatge 1. Foto de la Intercomissió encarregada del diagnòstic del II Cens de PSH ²València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Una vegada més, la invitació al fet que la societat valenciana participara en aquest II Cens de Persones sense llar va tindre una gran resposta, cobrint amb escreix les necessitats previstes. En total, 518 persones van recórrer els carrers de la ciutat durant la nit del 15 de desembre, permetent així realitzar una fotografia detallada de quantes persones sense llar hi ha i quines són les seues principals característiques o demandes.

² PSH (Personas sin hogar)

Imatge 2. Recopilació de fotos de l'acte inaugural i la nit de l'II Cens de PSH València

Font: Intercomissió del II Cens de PSH de la ciutat de València, 2021

2. DIAGNÒSTIC

Un total de **754 persones sense llar** van ser localitzades en València la nit del 15 de desembre de 2021. D'entre elles, 352 es trobaven pernoctant al carrer (46,7%) i 402 en albergues (53,3%).

Es van emplenar 754 fitxes d'observació, una per cada persona sense llar localitzada, i es van completar **437** qüestionaris (288 en centres i 149 en carrer), la qual cosa va permetre un major nivell d'informació. No obstant això, no en tots els qüestionaris es va respondre a totes les preguntes, per la qual cosa la taxa mitjana de resposta per pregunta se situa entorn del 40% respecte al total de persones identificades.

2.1 Distribució espacial de les persones sense llar: anàlisi a la ciutat de València

Distribució en centres

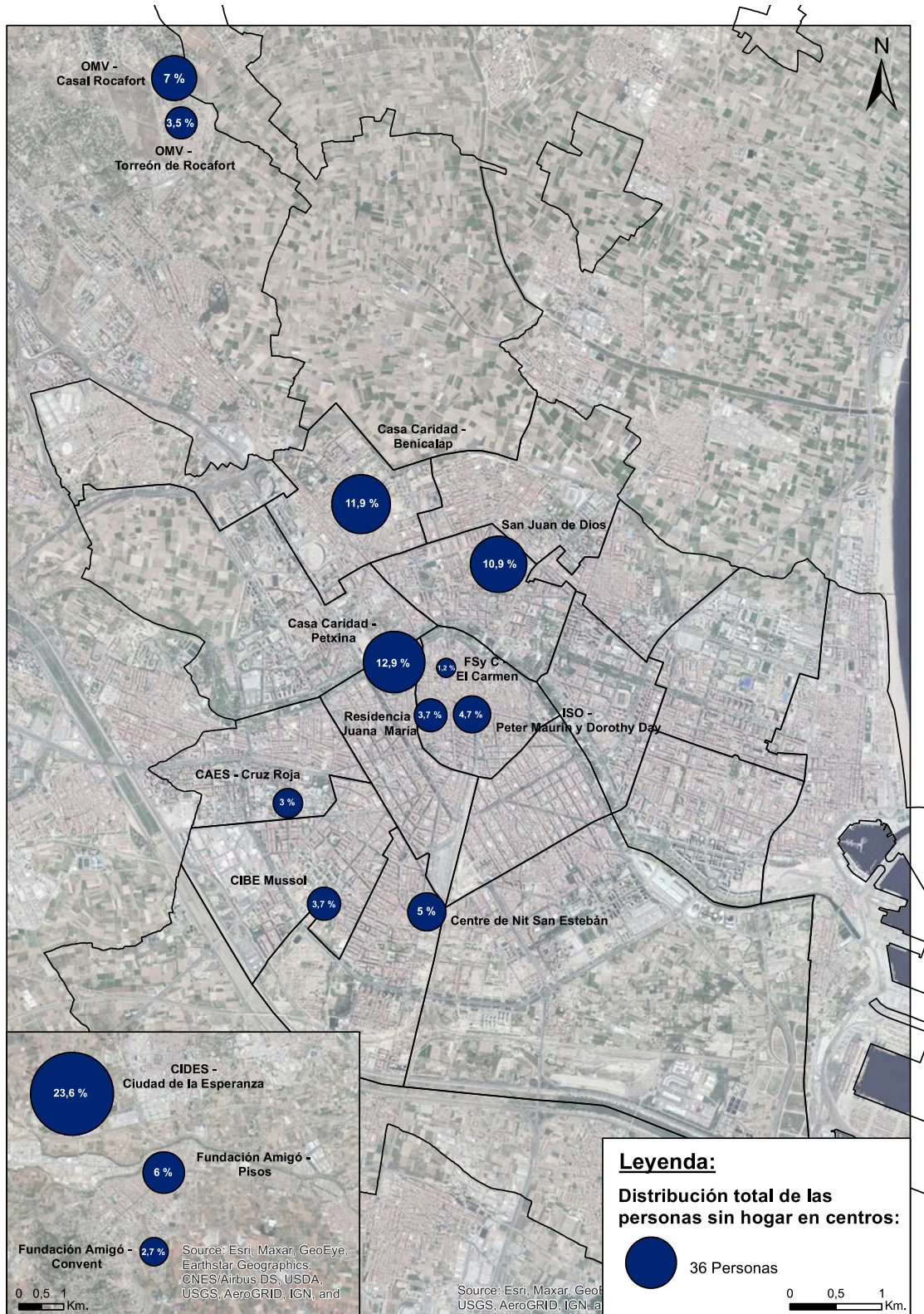
Respecte als centres considerats, es van comptar amb aquells situats en el municipi de València i també alguns altres que es localitzen en l'àrea metropolitana (Torrent, Rocafort i Aldaia) i que depenen i allotgen població sense llar derivada pel municipi. Entre els centres on més persones s'han comptabilitzat, destaca el centre CIDES – Ciutat de l'Esperança, localitzat en el municipi d'Aldaia dins de l'àrea metropolitana de València i amb un 23,6% del total de la població sense llar que va pernoctar la nit del passat 15 de desembre en centres. Li segueixen els centres de la Casa de la Caritat dins de la ciutat de València, concretament la Petxina (12,9%) i Benicalap (11,9%), i el centre de Sant Joan de Déu on s'ha identificat el 10,9%. Entre aquests quatre centres es localitzen quasi el 60% de les persones sense llar identificades en els 14 centres contemplats en el cens de 2021 (Mapa 1).

Distribució en carrer

Respecte a les persones sense llar identificades al carrer dins del municipi de València, s'han comptabilitzat un total de 352 persones en els diferents districtes i barris que conformen la ciutat. No obstant això, la seua distribució espacial no és homogènia en el territori, sinó que existeixen zones de major concentració respecte a altres (Mapa 2).

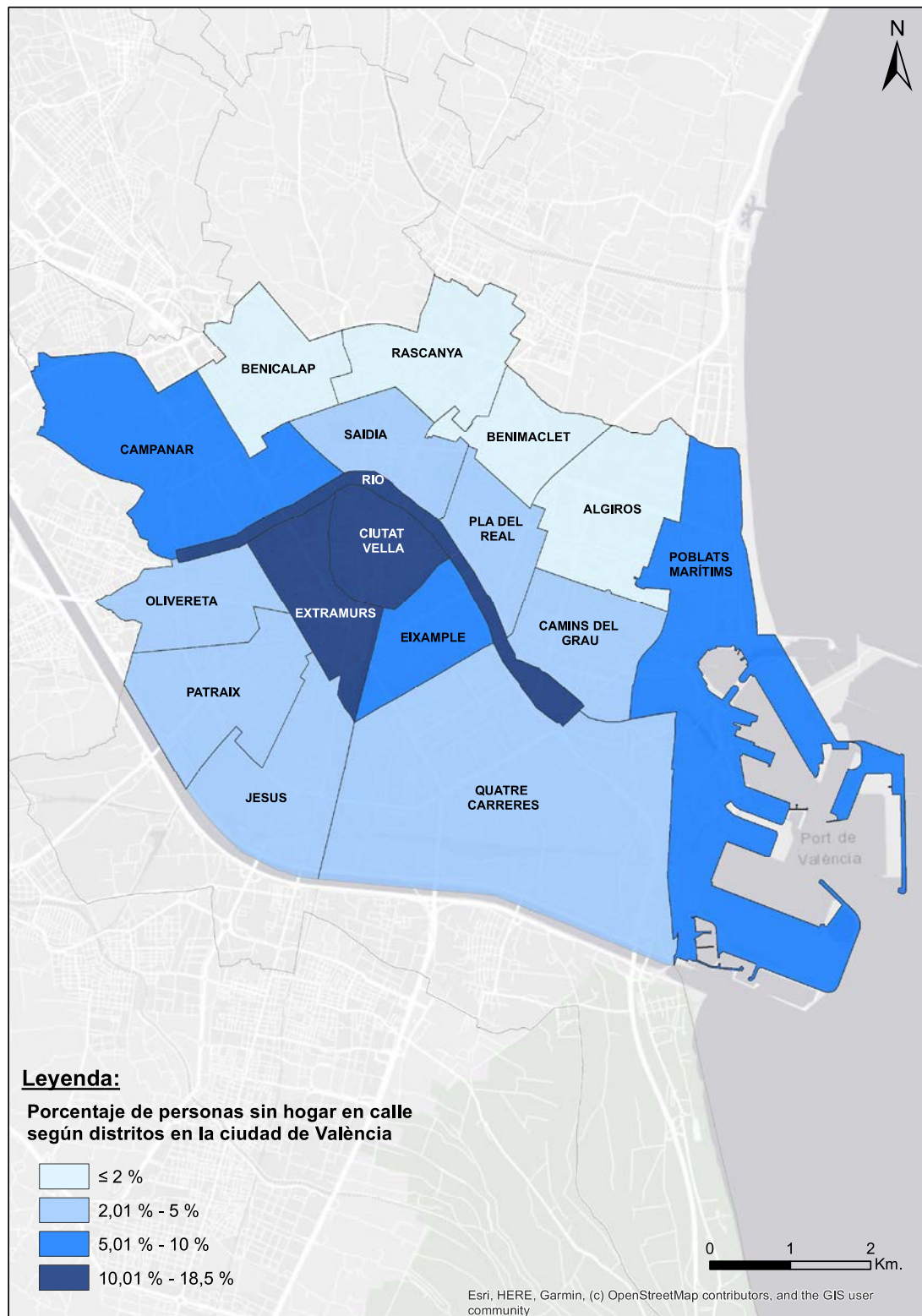
Com es pot observar és en quatre districtes on es concentren més del 55% de les persones sense llar identificades en carrer, aquests són: Extramurs (65 persones), Ciutat Vella (56 persones), antic llit del riu Túria (44 persones) i Eixample (34 persones). Tots ells coincideixen a estar situats en el centre de la ciutat, per la qual cosa es pot detectar un patró més o menys comú entre les persones sense llar basada en la preferència pels districtes centrals on l'accessibilitat és major i les dotacions millors (Figura 1).

Mapa 1. Distribució de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 en centres dins i fora de la ciutat de València

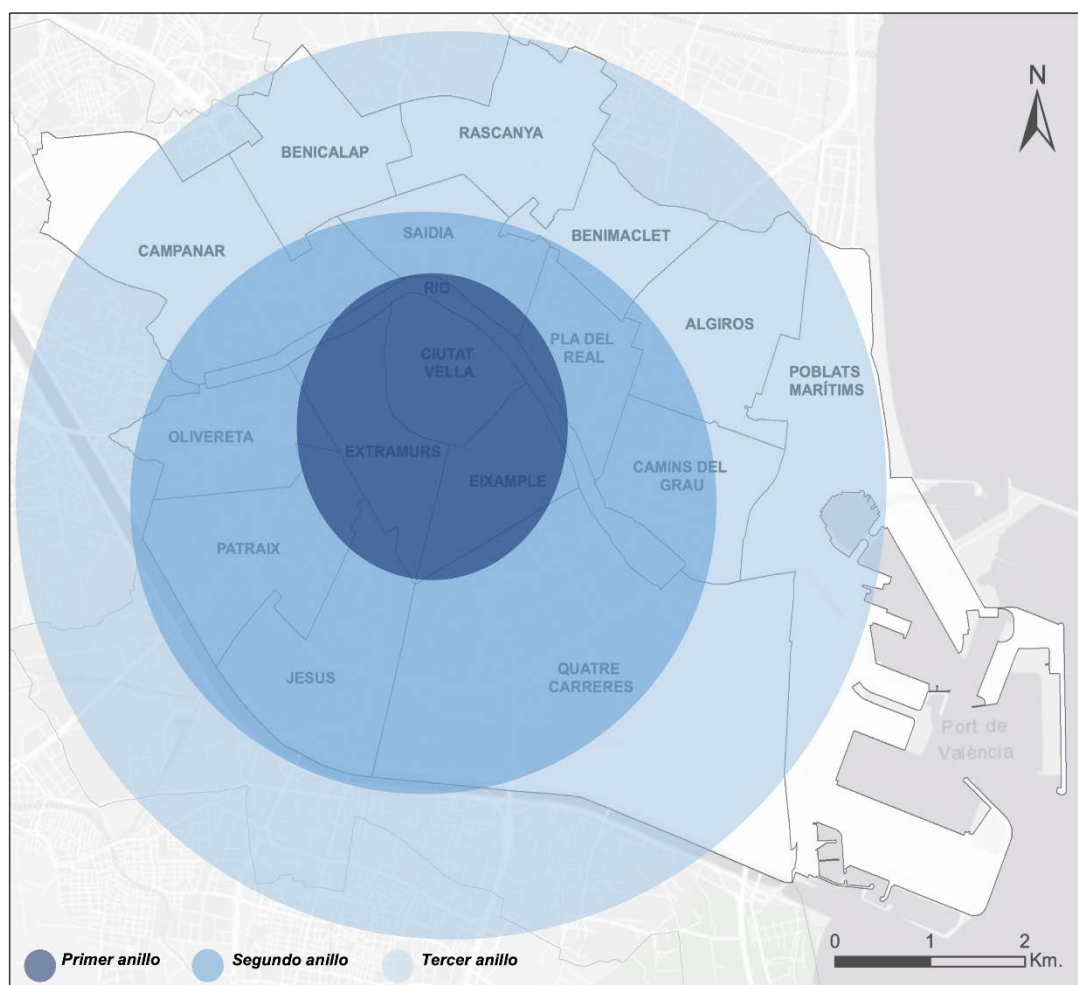
Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Mapa 2. Distribució de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 en carrer segons els districtes de la ciutat de València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Figura 1. Patró de distribució de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

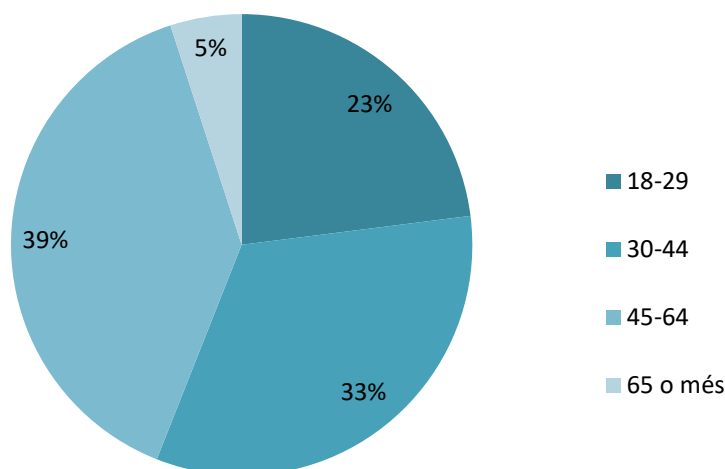

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

2.2 Edat i sensellarisme

La radiografia de la ciutat ens presenta a una població que oscil·laria entre els 18 i els 81 anys, sent l'edat mitjana estimada de 41,5 anys. Una xifra menor que l'oferida per estudis previs en el municipi i que apuntaria a un procés de juvenilització. Cal dir, que els i les menors d'edat es trobaven distribuïts centres, no trobant-se cap al carrer.

Si analitzem les persones identificades per grups d'edat, en el Gràfic 1 pot observar-se com el rang d'edat que va dels 45 als 64 anys és el més nombrós, suposant quasi un 40% de la població sense llar del municipi. Seguidament, el rang que va dels 30 als 44 anys suposaria una tercera part de la població, mentre que el rang dels 18 als 29 anys el 23%. Amb això, més de la meitat de la població sense llar de València seria menor de 45 anys.

Gràfic 1. Distribució per franges d'edat de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

2.3 Persones migrades en situació de sensellarisme

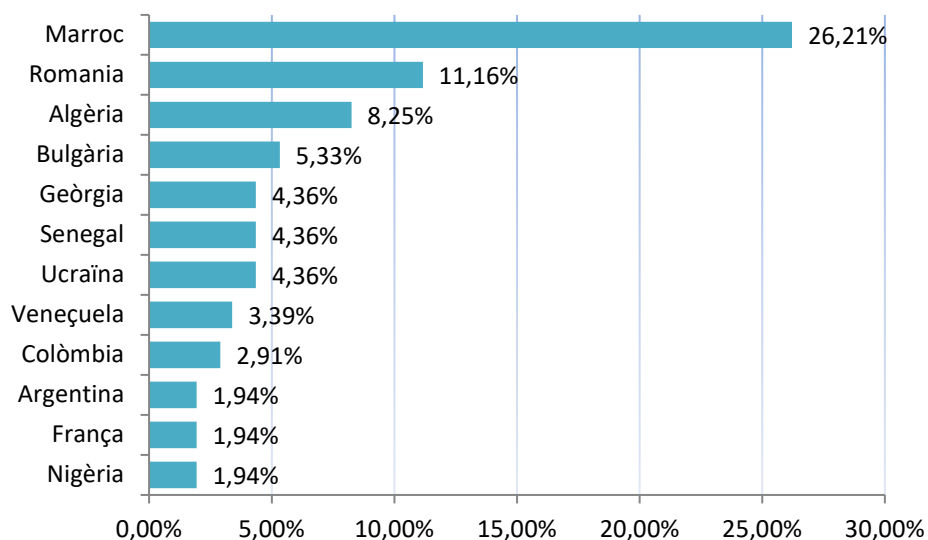
Entre les persones sense llar trobem 192 persones amb nacionalitat estrangera (101 en centres i 91 en carrer), representant les persones estrangeres el 61,34% de qui van contestar a la pregunta sobre la nacionalitat. Respecte a les persones sense llar amb nacionalitat espanyola, trobem 46 en centres i 49 al carrer, sent un total de 95 persones de nacionalitat espanyola, les quals representen el 30,35% del total. En la Taula 2, podem observar com les persones estrangeres sense llar superen a les espanyoles, tant les que pernocten en carrer com les que ho fan en els centres.

Taula 2. Nacionalitat de les PSH en València 2021

	Nacionalitat estrangera	Nacionalitat espanyola	Refugiats/des	Doble nacionalitat	Total
CARRER	91	49	5	4	149
CENTRE	101	46	13	4	164
Total	192	95	18	8	313

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

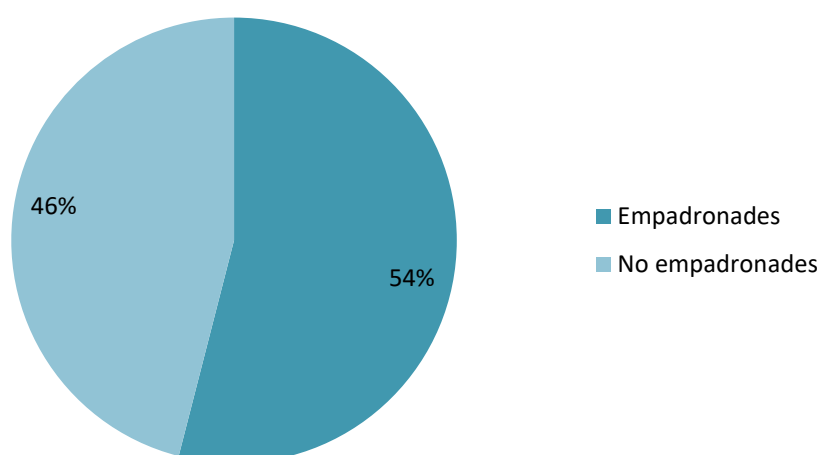
Com pot comprovar-se en el Gràfic 2 les que provenen del Marroc (54 persones) són clarament les més nombroses, amb gran diferència respecte a la resta. A aquestes els segueixen les persones procedents de Romania (22 persones), Algèria (17 persones), Bulgària (11 persones), Geòrgia, el Senegal i Ucraïna (9 persones en cadascun) i Veneçuela (7 persones).

Gràfic 2. Nacionalitats amb major número de PSH a València 2021

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Empadronament

Una altra qüestió especialment rellevant en aquest capítol és la referent a l'empadronament. Com veiem en el Gràfic 3, el 46% de les persones sense llar no estan empadronades en cap ajuntament enfront del 54% que sí que es troben empadronades, sent les persones estrangeres les que majoritàriament pateixen una posició de desavantatge en l'accés a drets per la falta de padró. Sorprenentment, és major la proporció de persones empadronades en carrer (58%) que en centres (51%).

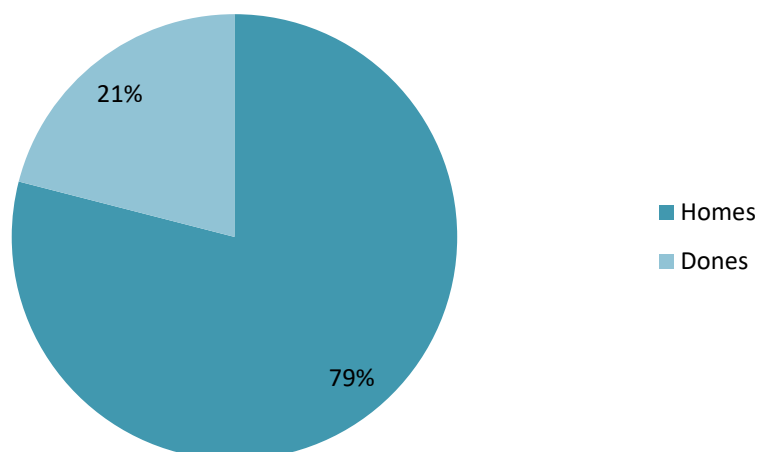
Gràfic 3. Situació d'empadronament de les PSH a València 2021

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

2.4 Gènere i sensellarisme

El nombre de dones sense llar identificades (21%) en la nit del 15 de desembre a València és menor que el dels homes sense llar (79%). Malgrat la superioritat numèrica dels homes en situació de sensellarisme, no es pot ignorar la situació de vulnerabilitat i marginalitat que aquestes dones poden experimentar (Gràfic 4).

Gràfic 4. Proporció de dones i homes sense llar a València 2021

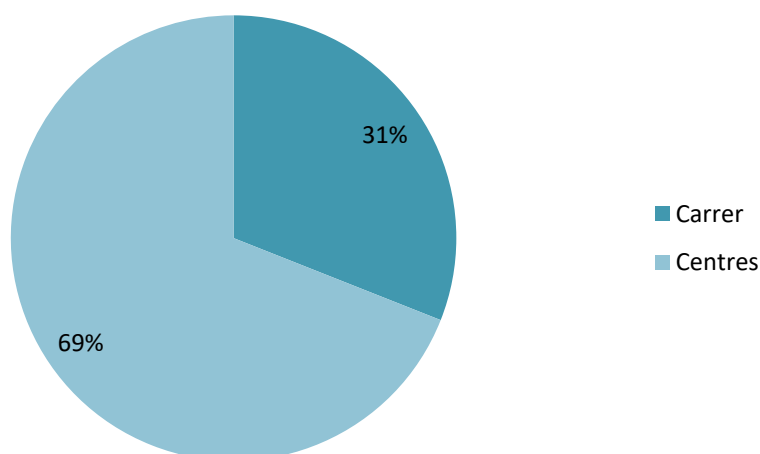
Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Encara que ací no quede reflectit, són diferents els estudis que apunten que les dones solen ocupar posicions més ocultes dins del sensellarisme, és a dir, ocupen majoritàriament aquelles categories de la tipologia ETHOS que són més difícils de mesurar, evitant majoritàriament les situacions de carrer, ja que això pot suposar un major risc per a elles (Bretherton, 2017).

Distribució segons lloc de pernoctació

En aquesta línia, com es mostra en el Gràfic 5, d'entre les dones identificades un 69% s'allotjaven en un centre d'atenció a persones sense llar, mentre que un 31% es trobaven en situació de carrer. La qual cosa s'explica, ja no sols per l'exposició més gran enfront d'abusos sexuals o l'estigmatització per no complir amb el rol tradicional impost, sinó també perquè són les dones les qui mostren millor disposició per a sol·licitar o acceptar ajuda professional i els recursos residencials.

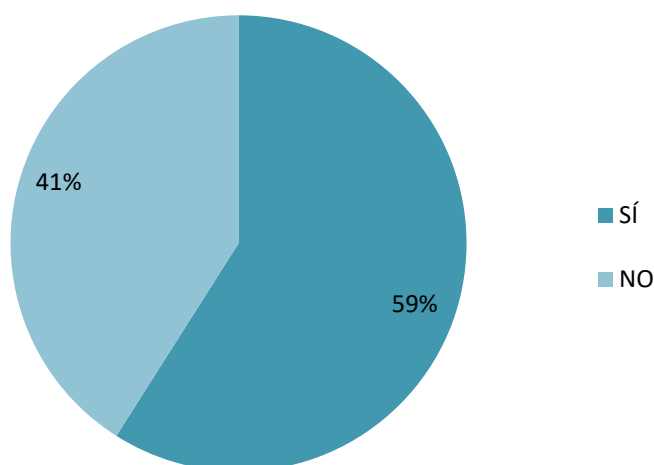
Gràfic 5. Proporció de dones sense llar per lloc de pernoctació a València 2021

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

De les dones que van poder ser entrevistades durant el recompte, un 9% va reconèixer que haver patit situacions de violència per part de les seues parelles o exparelles hauria motivat la seua situació residencial actual. Addicionalment, una de les característiques del nostre qüestionari, va ser incloure un garbellat de violència de gènere per mitjà de la versió curta de l'instrument validat WAST en versió espanyola (Plazaola-Castaño et al, 2008), que inclou dues preguntes vinculades a la mena de relació que mantenen amb les seues parelles. En aquest sentit, els resultats ens diuen que de les 22 dones que van respondre tindre parella, probablement el 59% pateix violència de gènere en donar positiu en el test d'aquest instrument (Gràfic 6).

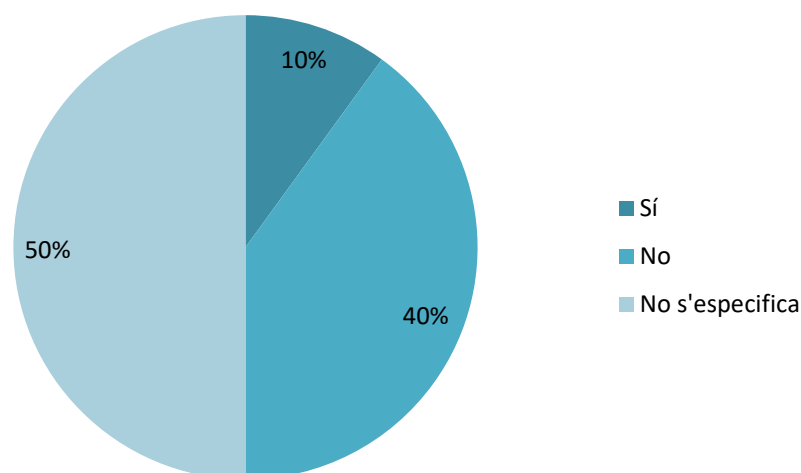
Gràfic 6. Estimació de la proporció de dones sense llar amb parella que pateixen violència masclista per part d'aquesta a València 2021

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Pel que respecta a les agressions sexuals, catorze de les dones entrevistades, és a dir, un 10% de les dones sense llar identificades, van afirmar haver sigut víctimes d'agressions sexuals durant la seua situació de sensellarisme (Gràfic 7). No obstant això, si ens limitem a les qui van contestar a aquesta qüestió, el percentatge augmentaria fins al 20%. Aquest percentatge podria augmentar més encara si la qüestió no es limitara únicament a l'etapa sense llar sinó que es valorara la trajectòria vital completa. En tot cas, sobre aquest tema cal assenyalar que es tracta d'una mena de violència al qual cap home sense llar ha fet referència.

Gràfic 7. Proporció de dones sense llar que han patit agressions sexuals en València 2021

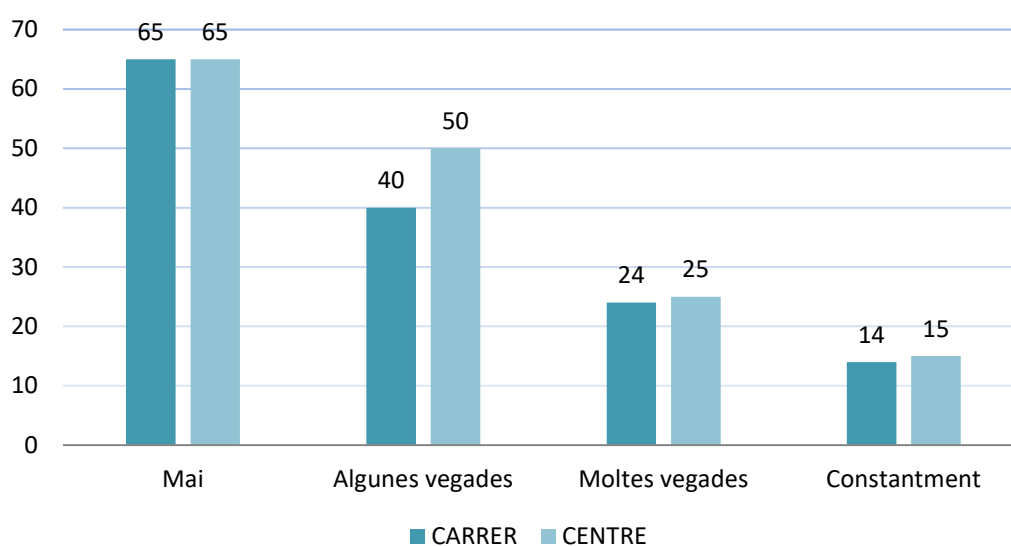
Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

D'entre les dones que van reconèixer haver sigut agredides sexualment, la majoria d'elles es trobaven en situació de carrer (71%), enfront del 29% de les entrevistades acollides per algun centre per a persones en situació de sensellarisme. Novament, s'evidencia l'especial vulnerabilitat de les qui pernocten a la intempèrie.

2.5 Delictes d'odi contra les persones sense llar

Durant el Cens s'han abordat diferents situacions vinculades als delictes d'odi: discriminació, agressions, robatoris, insults o les denúncies per part de les víctimes.

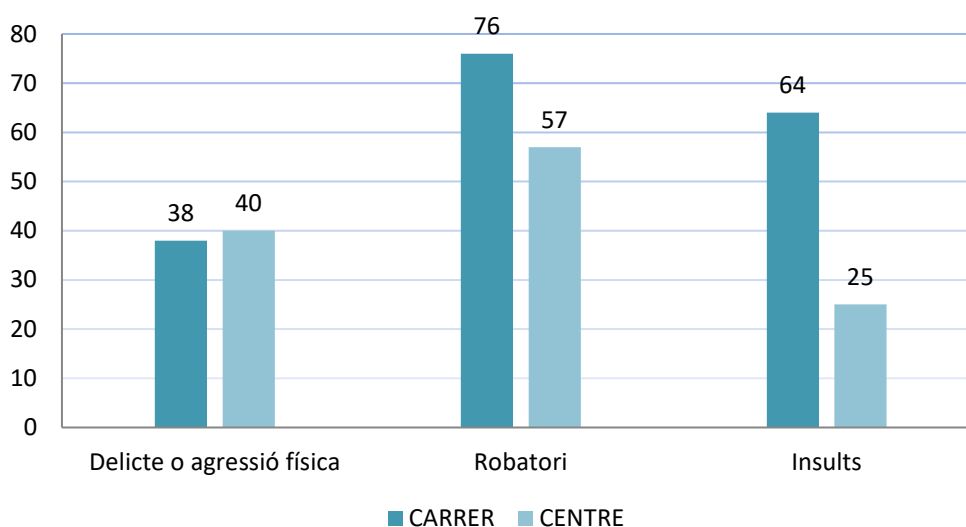
En el Gràfic 8 pot observar-se la percepció de discriminació experimentada per part de la població sense llar. Si tenim en compte a aquelles persones que van oferir resposta a aquesta qüestió, el 54,72% de les persones sense llar reconeixen haver experimentat alguna discriminació associada a la seua situació residencial, és a dir, més de la meitat de les persones consultades.

Gràfic 8. Percepció de discriminació de les PSH la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Pel que fa al sofriment de delictes d'odi contra les persones en situació de sensellarisme, durant l'elaboració de l'II Cens es van incloure tres modalitats de delictes: agressions físiques o delictes, robatoris i insults cap a les persones sense llar.

Si tenim en compte a aquelles persones que van oferir resposta a aquesta qüestió, podem afirmar que el 61% de les persones sense llar han patit un o més delictes d'odi durant l'etapa de sensellarisme. Desglossant les dades segons la tipologia de delictes, el 21,5% de les persones admeten haver experimentat agressions físiques, el 41,38% de les persones reconeixen haver patit robatoris en algun moment, i el 33,3% manifesten haver sigut insultades.

Gràfic 9. Vivència de delictes o agressions durant la situació de sensellarisme per les PSH a la ciutat de València

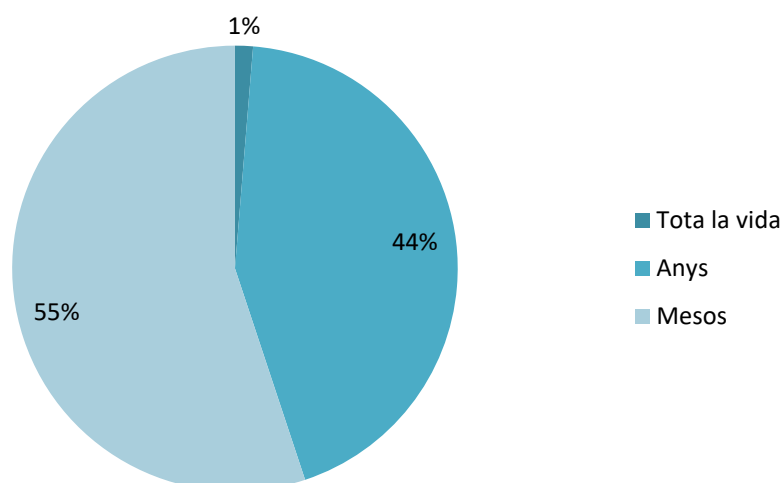
Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Malgrat els delictes d'odi dels quals són víctimes, el volum de denúncies interposades per aquest col·lectiu es troba molt distanciat dels delictes declarats; el percentatge de persones sense llar que afirma haver interposat alguna denúncia en ser víctima d'algun dels delictes d'odi és de 6,2%, mentre que el 21% afirma no haver interposat denúncia i la resta no es pronuncia. No obstant això, si tenim en compte únicament les qui sí que han referit haver patit algun delicte d'odi, el percentatge de les qui l'han denunciat augmenta fins al 26%.

2.6 Trajectòria i expectatives residencials

Tal com es mostra en el Gràfic 10, un alt percentatge de la població enquestada es troba en situació de carrer des de fa menys d'un any (55%), d'aquestes quasi la meitat porta entre un i tres mesos en situació de sensellarisme, i quasi un terç de 7 a 12 mesos. Crida l'atenció que la població migrant, en comparació amb l'espanyola, porte menys temps sense llar, la qual cosa apunta a una major mobilitat residencial.

Gràfic 10. Temps sense llar de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2012 a València

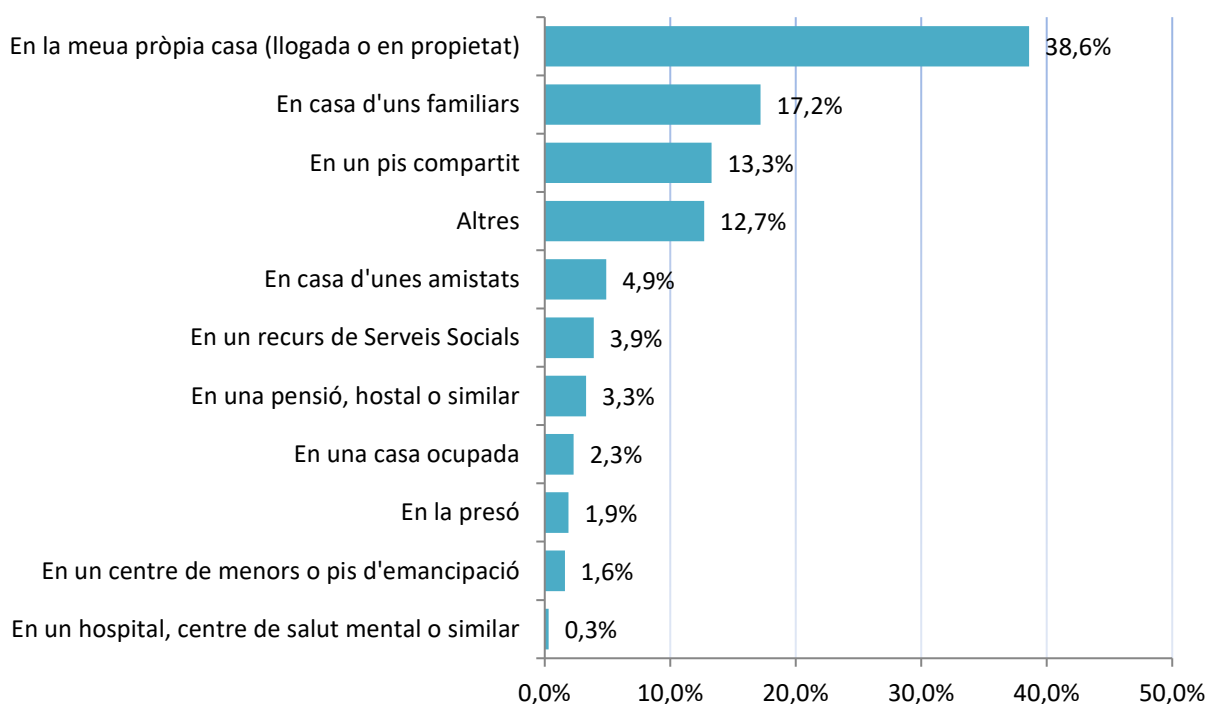
Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

En relació amb les persones que han estat més d'un any sense llar, es percep un alt percentatge concentrat sobretot en el rang d'1 a 3 anys precedit per un 21,2% de persones que porten en aquesta situació entre 4 i 7 anys. S'ha de remarcar també que existeix un alt percentatge de persones que porta huit anys o més sense llar, una qüestió que resulta preocupant i que ja es va identificar en estudis anteriors. Sens dubte, el context de la pandèmia i la crisi socioeconòmica esdevinguda han dificultat més si és possible l'accés a un habitatge a les persones més vulnerables.

Situació residencial prèvia a la pèrdua de l'habitatge

En relació amb la residència prèvia a la situació de sensellarisme, quasi 4 de cada deu persones (38,6%) tenien la seua pròpia casa, siga llogada o en propietat, un 17,2% es trobava a casa de familiars i un 13,3% estava en un pis compartit (Gràfic 11). Això ens mostra a un important percentatge de persones que han viscut un canvi bruscat en la seua situació residencial i que, molt probablement, més enllà del menyscament del seu benestar material, també hauran patit perjudicis en altres àrees de la seua vida, com és la salut o el seu autoconcepte.

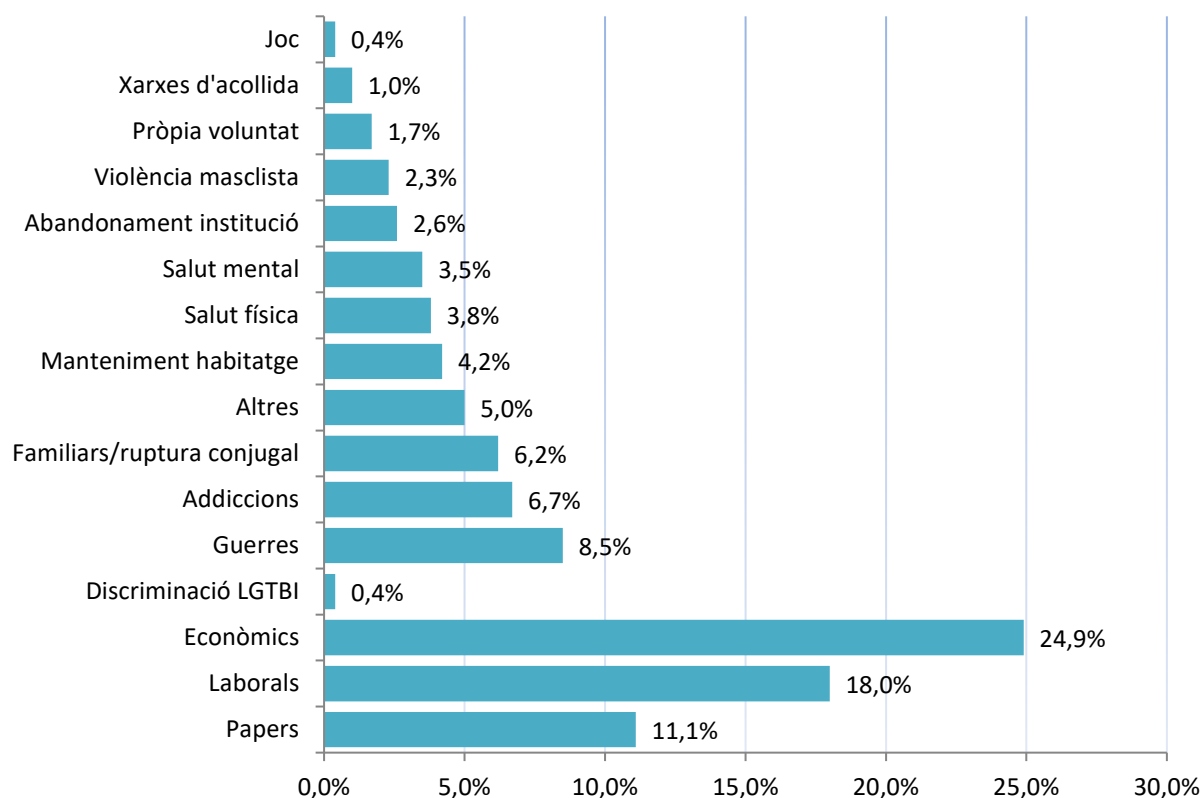
Gràfic 11. Residència prèvia a la pèrdua d'habitatge de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Causes principals del sensellarisme i necessitats sentides

En el Gràfic 12 s'observen els motius principals que han portat a les persones enquestades a trobar-se en situació d'exclusió residencial. Els resultats mostren que les raons fonamentals han sigut econòmiques (24,87%), laborals (17,96%) i les relacionades amb la situació legal (nomenades com a papers 11,05%).

Gràfic 12. Principals motius de sensellarisme de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Aquests resultats estan estretament relacionats amb la pregunta sobre necessitats per a millorar la situació de sensellarisme. Un alt índex de les persones enquestades situa en primer lloc d'importància per a canviar de situació la necessitat d'un habitatge o habitació seguida d'un treball, en segon lloc, i, en tercer lloc, destaca l'opció de prestació econòmica (Taula 3).

Taula 3. Necessitats de les PSH per a eixir del sensellarisme el 15 de desembre de 2021 a València

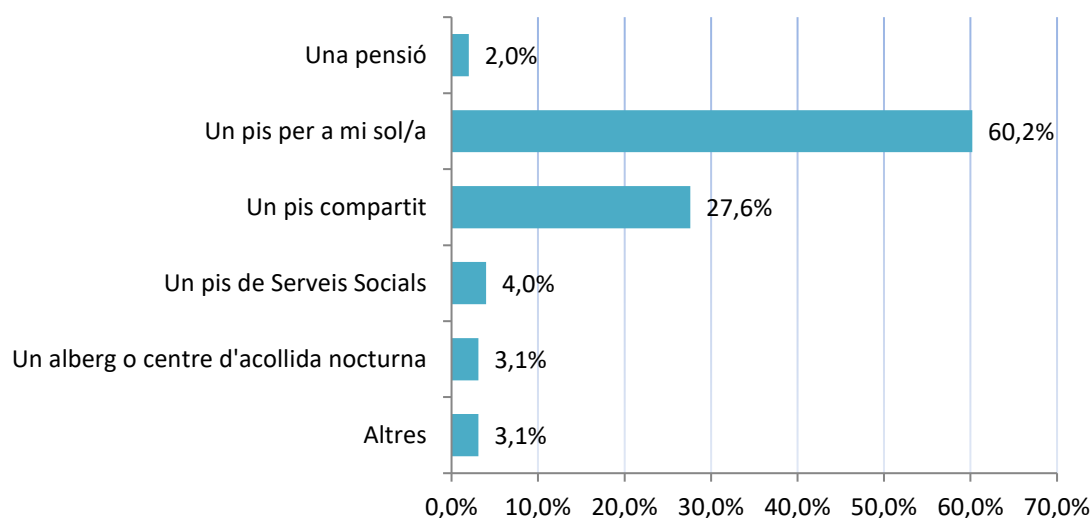
	En primer lloc	%	En segon lloc	%	En tercer lloc	%
HABITATGE	156	38%	71	27,7%	26	10,6%
TREBALL	117	28,5%	94	36,7%	27	11,0%
PRESTACIÓ	49	12%	40	15,6%	52	21,1%
XARXA DE SUPORT	32	7,8%	18	7%	54	22%
FORMACIÓ	31	7,6%	17	6,6%	32	13%
ASSISTÈNCIA CENTRE	9	2,2%	8	3,1%	29	11,8%
DEIXAR CONSUM	16	3,9%	8	3,1%	26	10,6%
TOTAL	410	100	256	100%	246	100%

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Preferències d'allotjament

Finalment, en relació amb aquest capítol, es van analitzar les preferències d'allotjament de les persones enquestades. Com a mostra el Gràfic 13, quasi dos terços de la població enquestada desitjarien un pis en el qual viure sol/a, més d'un quart un allotjament compartit i al voltant de 4% un pis de Serveis Socials.

Gràfic 13. Preferències d'allotjament de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

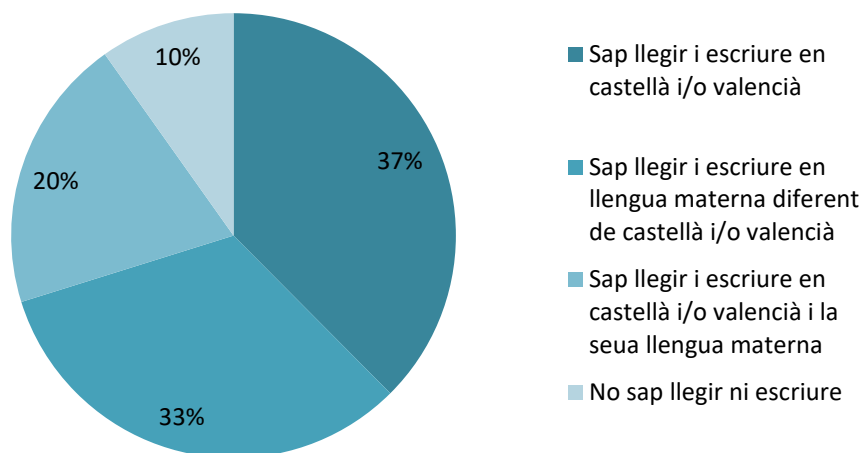

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

2.7 Estudis i bretxa digital

Com pot observar-se en el Gràfic 14, la taxa d'alfabetització de les persones sense llar enquestades ascendeix al 90%, incloent-hi un 20% de persones bilingües i tenint en compte que 28 (10%) de les 290 persones entrevistades que van respondre a aquesta qüestió van afirmar no saber llegir ni escriure.

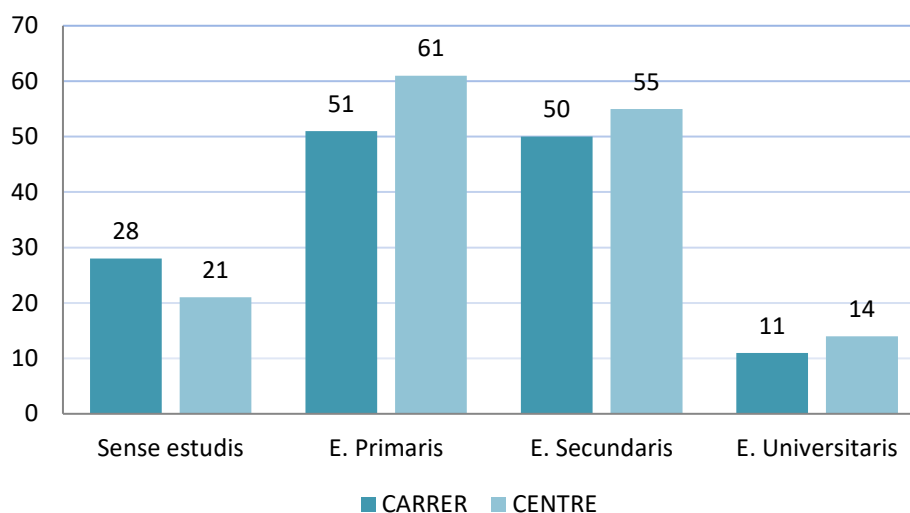
Gràfic 14. Alfabetització de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Així, en relació amb el nivell d'estudis de la població sense llar valenciana, com pot observar-se en el Gràfic 15, la dada més rellevant és l'alt percentatge de persones amb estudis primaris o secundaris, representant un 74% de la mostra, és a dir, 217 persones de les 291 entrevistades. Així mateix, 25 de les persones entrevistades (9%) van al·legar disposar d'estudis universitaris, mentre que únicament un 17% no disposava d'estudis.

Gràfic 15. Nivell d'estudis de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

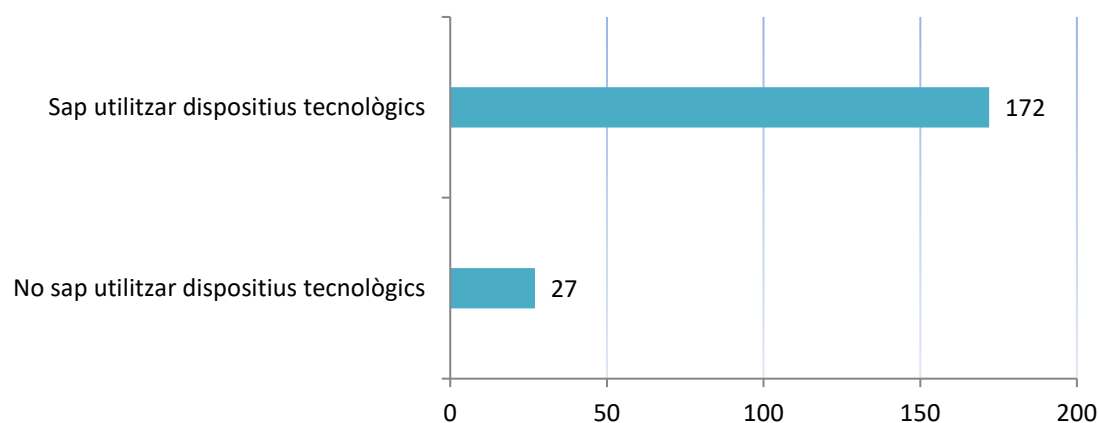

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Alfabetisme tecnològic

Les dades recollides en la nit del 15 de desembre, com reflecteix el Gràfic 16, ens aporten informació sobre la bretxa digital quant a les habilitats per al maneig de dispositius electrònics. El 14% de les persones entrevistades van manifestar mancar dels coneixements necessaris per a utilitzar instruments tecnològics, enfront d'un 86% que va afirmar estar alfabetitzat tecnològicament. Unes xifres que situen en una lleugera posició de desavantatge a les persones sense llar respecte a la població general, com ocorria en el cas de les competències de lectoescriptura.

Gràfic 16. Nivell de competència en dispositius tecnològics de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València.

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

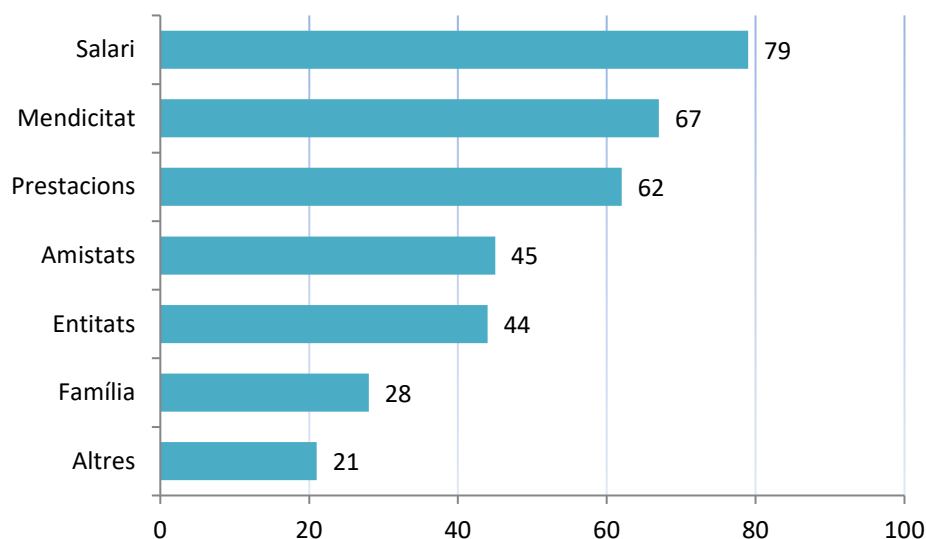
Estudiant la disponibilitat d'eines tecnològiques entre les persones sense llar, l'eina predominant és el telèfon mòbil seguit d'internet, sent les xarxes socials i el correu electrònic els instruments més mancats entre les persones sense llar entrevistades.

2.8 Activitat i fonts d'ingressos

Pel que respecta a les vies a les quals recorren les persones sense llar per a obtenir ingressos econòmics, cal dir que una quarta part (27%) de qui van contestar a la pregunta no van fer referència a cap font d'ingressos en el mes previ a l'entrevista.

De les persones que sí que van comptar amb ingressos econòmics, les fonts són variades i en algunes fins i tot es combinen. Com es pot veure en el Gràfic 17, quasi 80 persones, la proporció més alta de qui van contestar a aquestes qüestions (28%), està representada pels qui aconseguixen els seus ingressos a través d'un sou, salari o qualsevol classe de remuneració per alguna activitat o treball.

Gràfic 17. Fonts d'ingressos de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

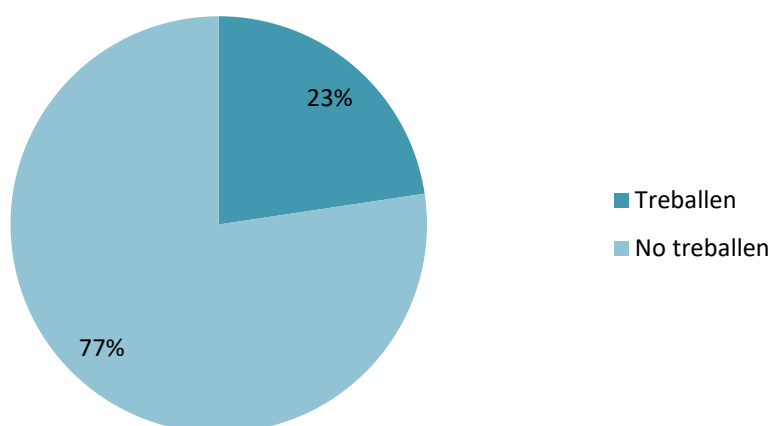

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Activitat laboral

En preguntar per l'activitat laboral vam veure com en 2021 quasi tres de cada deu persones (28%) han obtingut un sou, salari o remuneració per alguna activitat o treball en l'últim mes. És a dir, mitjançant un treball formal o informal. Si bé aquesta xifra descendeix lleugerament fins al 23% quan la pregunta se cenyeix al moment actual, en tot cas es tracta d'un percentatge relativament alt i major si cap quan ens referim a les persones que pernocten a la intempèrie (Gràfic 18).

Gràfic 18. Situació laboral de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 en València

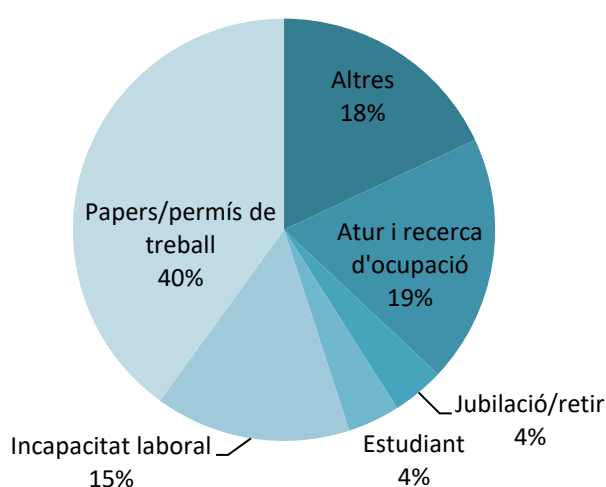

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Motivació de la inactivitat laboral

Quant als motius esgrimits per a explicar la inactivitat laboral, el 40% (84 persones) de les qui no treballen fa referència a l'absència de documentació en regla o permís de treball. Seguidament, un 19% (39) ho atribueix a trobar-se en atur i cerca d'ocupació, mentre que un 15% (30) a una incapacitat laboral. El 4% fa referència a la seua condició de jubilat/da, mateix percentatge de qui es troben estudiant o formant-se (Gràfic 19). La tendència és similar en centres o en carrer, si bé el número de les persones que al·ludeixen a una incapacitat laboral és major en centres respecte a les qui pernocten a la intempèrie.

Gràfic 19. Motivació de la inactivitat laboral de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 en València

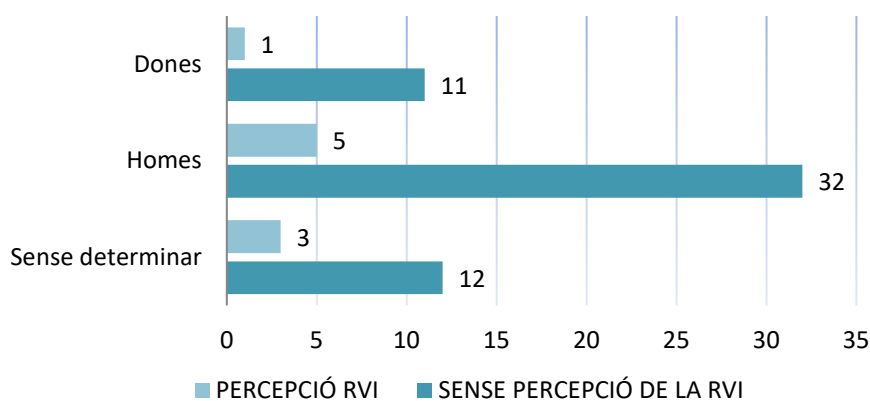
Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

2.9 Utilització de serveis i recursos

En relació amb el coneixement i percepció de la prestació econòmica de la Renda Valenciana d'Inclusió, tant per a les persones sense llar identificades en situació de carrer com aquelles identificades en un recurs de tipus residencial ha sigut àmpliament significatiu el desconeixement pràcticament generalitzat quant a aquesta prestació.

Pel que fa a la percepció de la mateixa sobre el total de persones que han afirmat ser coneixedores, resulta significatiu que la gran majoria no és beneficiària d'aquesta ajuda (55) enfront de les qui han afirmat ser beneficiàries (9) (Gràfic 20). I més significatiu fins i tot, el percentatge de les qui la perceben si prenem com a referència el total de la població sense llar i no sols a les persones que coneixen aquesta prestació.

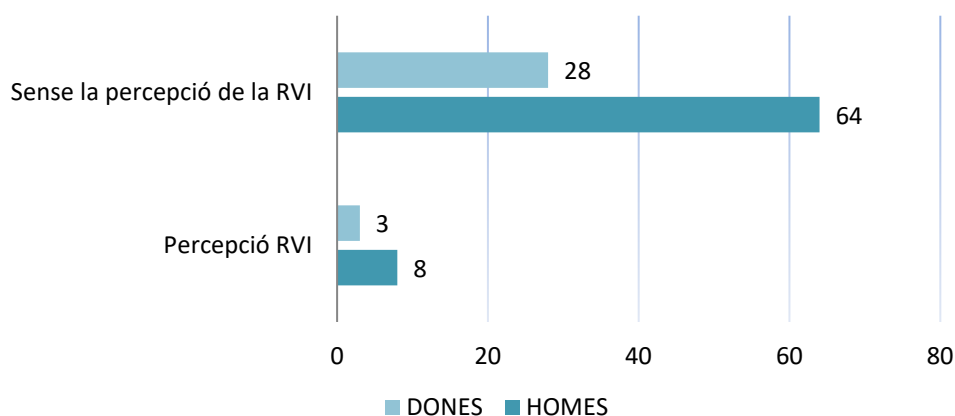
Gràfic 20. Percepció de la Renda Valenciana d'Inclusió per les PSH en situació de carrer en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Pel que fa a les persones identificades en centres, de la mateixa manera que succeïa amb el cas anterior, la Renda Valenciana d'Inclusió és rebuda per una part residual (11 persones) respecte a les qui afirmen ser persones no beneficiàries d'aquesta ajuda (92 persones) (Gràfic 21).

Gràfic 21. Percepció de la Renda Valenciana d'Inclusió per les PSH en centres en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Quant a la percepció d'ajuda per part dels serveis socials, tant aquells de l'atenció primària de caràcter bàsic com aquells de l'atenció primària de caràcter específic, la valoració ha sigut de poca (36) o cap ajuda (43) per a les persones sense llar identificades en situació de carrer, és a dir, quasi el 60% pensa que l'ajuda rebuda ha sigut nul·la o escassa (Taula 4).

Taula 4. Grau d'ajuda per part de serveis socials segons les PSH en situació de carrer en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

	Dones	Homes	Sense determinar	Total
Gens	10	26	7	43
Poc	5	23	8	36
Bastant	8	14	3	25
Molt	5	22	6	33

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

En relació amb les persones sense llar en centres (Taula 5), la percepció i/o la valoració del grau d'ajuda per part dels serveis socials ha sigut lleugerament més positiva que la identificada per les persones sense llar en situació de carrer, concretament el percentatge de les qui pensen que l'ajuda rebuda ha sigut nul·la o escassa es redueix al 50%.

Taula 5. Grau d'ajuda per part de serveis socials segons les PSH en centres en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

	Dones	Homes	Total
Gens	7	24	31
Poc	15	21	36
Bastant	14	25	39
Molt	8	21	29

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Quan la companyia d'una mascota es converteix en una barrera

Des de fa temps, i encara que progressivament la normativa es va flexibilitzant, les persones en situació de sense llar amb animals de companyia no poden accedir a la majoria de recursos amb els animals que les acompanyen, per la qual cosa es veuen excloses de la xarxa al mateix temps que s'ignora el seu vincle emocional amb l'animal.

En analitzar la presència de mascotes al costat de les persones sense llar detectades la nit del 15 de desembre, les dades globals, com es recull en la Taula 6, ens mostren que de les 754 un total de 35 persones estaven acompanyades per mascotes, és a dir, el 4,6% de la població sense llar de València comptaria amb una mascota.

D'elles, 4 (11%) residien en centres i 31 (89%) ho feien a la intempèrie, la qual cosa ens fa pensar que la presència de mascotes suposa un obstacle de cara a l'accés als dispositius d'allotjament per a persones sense llar de la ciutat. Més si tenim en compte que la majoria de mascotes allotjades ho estaven en allotjaments temporals habilitats per a l'Operació Fred.

Taula 6. Persones sense llar amb mascotes segons pernoctació en centre o carrer la nit del 15 de desembre de 2021 a València

	Nº Persones	Distribució
CARRER	31	89%
CENTRE	4	11%
Total	35	100%

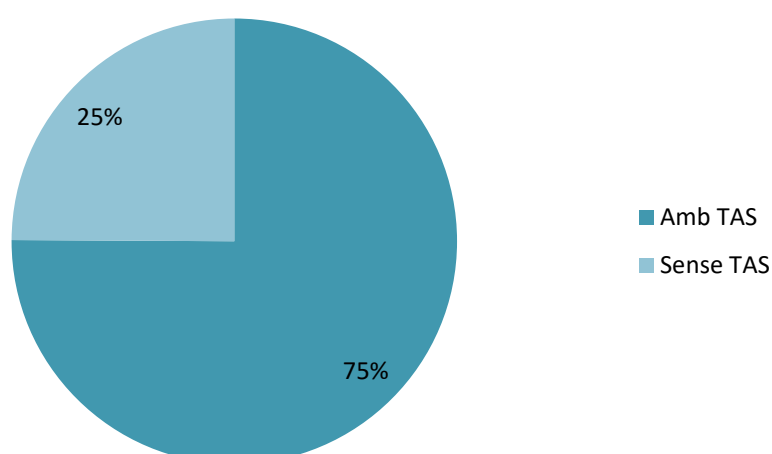
Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

2.10 Salut, salut mental i atenció sanitària de les persones sense llar

Accessibilitat al sistema públic de salut

En el Cens de persones sense llar, entre les 289 que han respost a aquesta qüestió, s'ha detectat almenys a 72 persones que mancaven de targeta sanitària, la qual cosa suposaria una quarta part de la població sense llar a València (Gràfic 22). Si analitzem les dades en funció del lloc de pernoctació, el 28,4% de les persones que es troben al carrer manca de targeta, mentre que en els centres el percentatge descendeix al 21,6%.

Gràfic 22. Proporció de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 en València sense targeta SIP

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Percepció de l'estat de salut

En la pregunta relacionada amb la percepció del propi estat de salut s'ha obtingut la resposta de 284 persones. Segons s'indica en la Taula 7, a pesar que s'identifiquen problemes i dificultats relacionades amb aquesta àrea, sembla existir una percepció positiva respecte al propi estat de salut i no s'han identificat diferències importants respecte al sexe o l'edat.

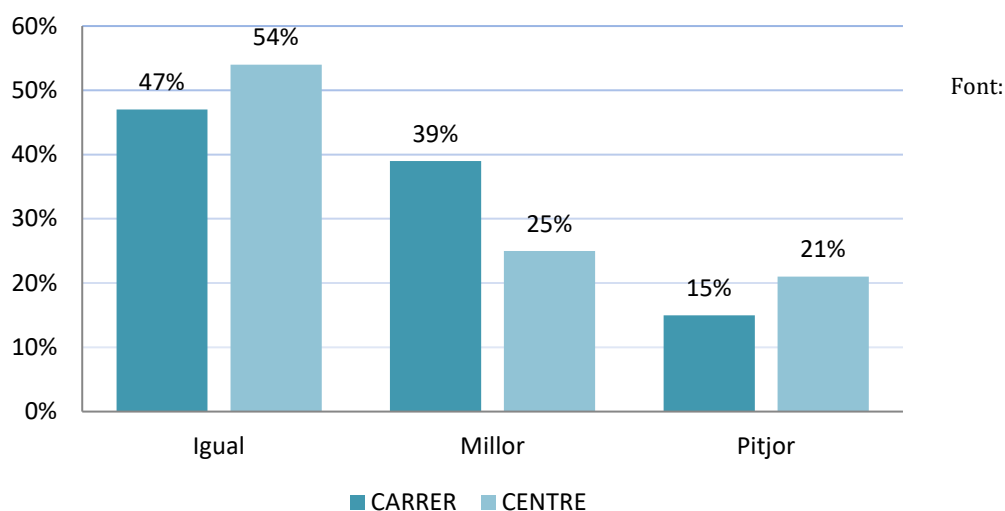
Taula 7. Percepció de l'estat de salut de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

	Carrer	Centres	Totals
Molt bo	35	21	56
Bo	54	70	124
Regular	32	32	64
Mala	10	14	24
Molt mala	9	7	16
No sap/no contesta	212	258	470
Totals	352	402	754

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Respecte a com perceben que havia evolucionat la seua salut en els últims 12 mesos, en la major part dels casos (82% de les persones sense llar que responen a la pregunta) és millor o igual, i fins i tot, les persones que dormen al carrer en l'actualitat perceben aquesta evolució lleugerament més positiva respecte a aquelles que estan en centres, tal com s'aprecia en el Gràfic 23 que disgrega la percepció per centres i carrer.

Gràfic 23. Evolució de l'estat de salut durant els últims 12 mesos de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

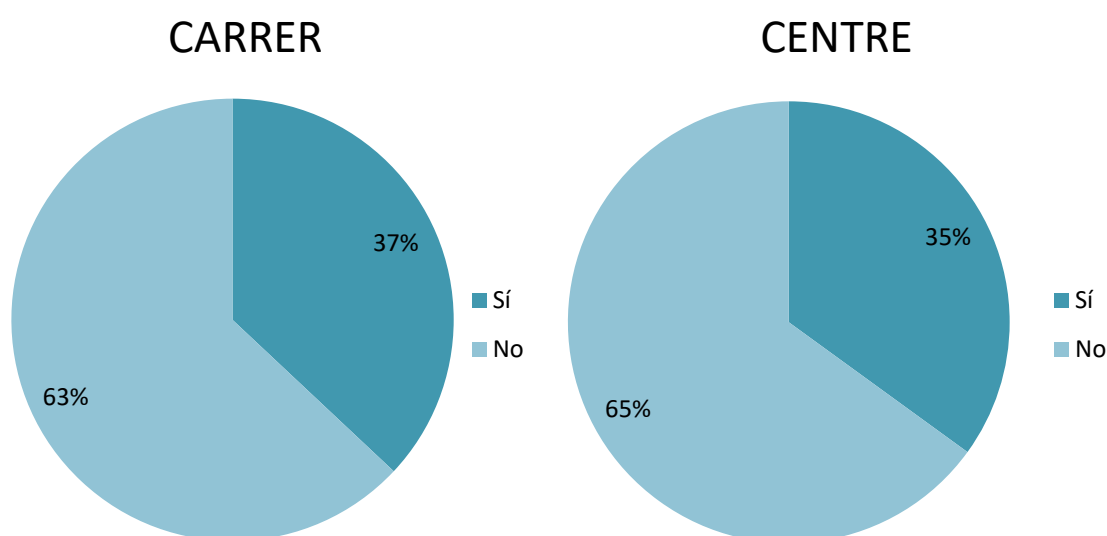

Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

En relació amb els problemes de salut o patologies de caràcter greu o crònic, més de la meitat de les persones que han respost a aquesta qüestió assenyalen no tindre problemes de salut greus.

Les diferències entre les persones que dormen al carrer i les que dormen en centres són poc rellevants, si bé, com s'assenyala en el Gràfic 24, les dades referides a les qui pernoctant en carrer tenen problemes de salut greus superen en una mica més de 2 punts als de les qui ho fan centres.

Gràfic 24. Existència de problemes greus o crònics en les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València segons lloc de pernoctació

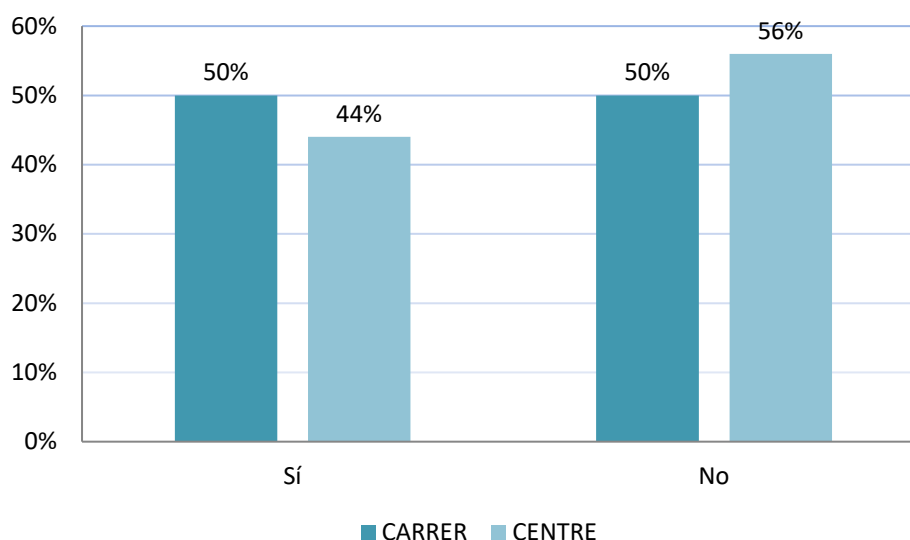

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Sobre la comorbiditat, les patologies més freqüents entre les persones sense llar estan relacionades amb la salut mental (17%) i el VIH (11%). A més, entre les patologies més referenciades, es pot destacar que els problemes relacionats amb l'aparell respiratori són més habituals entre els qui dormen a la intempèrie (14% carrer i 5% centre).

Quant a si aquestes persones estan rebent o no tractament, més de la meitat del total, el 53%, manifesta no estar rebent tractament enfront del 47% que sí que està rebent algun tipus de tractament mèdic. S'ha volgut veure si influeix el fet d'estar en un centre o no a l'hora de rebre tractament i les dades mostren que és lleugerament superior el percentatge de persones sense llar vivint al carrer que manifesten rebre tractament respecte a les que resideixen en recursos d'allotjament (Gràfic 25).

Gràfic 25. Recepció de tractament per a patologies disgregat per lloc de pernoctació de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Salut mental i resiliència

De les persones entrevistades un 12,9% (33) van afirmar tindre un trastorn i/o malaltia mental de tipus crònic o greu i el 6% (45) van assegurar tindre altres problemes de salut no especificats. De les 33 persones amb malaltia mental, 26 rebien tractament farmacològic (78,8%).

Com mostra la Taula 8, entre les persones amb malaltia mental, 15 eren homes, 14 dones i 4 sense gènere determinat. Aquestes dades mostren que el percentatge de dones amb problemes de salut mental és quasi el 10% del total de dones enfront del 2,7% del total d'homes, la qual cosa indicaria que les dones es troben en situació de major vulnerabilitat o bé – sent compatible - que els homes presenten menor consciència de malaltia i, per tant, no es reconeixen en aquesta opció.

Taula 8. Número de PSH amb trastorns / malalties mentals i tractament farmacològic segons gènere en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

	TRASTORN / MALALTIA MENTAL n (%)	TRACTAMENT FARMACOLÒGIC n (%)
Dones	14 (9,72%)	11 (7,64%)
Homes	15 (2,7%)	11 (1,98%)
Gènere SD*	4 (7,41%)	4 (7,41%)

* SD = sense determinar

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

Més del 50% de les persones sense llar entrevistades van indicar tindre alts i moderats nivells d'ansietat i depressió, una percepció més acusada si cap en el cas de les dones.

Quant als diferents nivells de resiliència, com es pot observar en la Taula 9 on s'especifiquen els indicadors emprats per al seu mesurament, es va trobar una distribució uniforme entre les persones sense llar. No obstant això, cal destacar que quasi el 75% de les persones entrevistades van comptar amb nivells mitjans i alts de resiliència. Aquest percentatge va ser més elevat si cap en les qui es trobaven en centres respecte a les que dormen al ras, i en homes respecte a dones.

Taula 9. Mitjanes d'ansietat i resiliència en funció del gènere de les PSH en la nit del 15 de desembre de 2021 a València

	HOMES	DONES	GÈNERE *SD
	Mitjana	Mitjana	Mitjana
Ansietat	0,70	0,74	0,74
BRCS1	3,41	3,37	3,57
BRCS2	3,83	3,52	3,86
BRCS3	3,93	3,66	3,57
BRCS4	3,81	3,83	3,81
Resiliència total	15,06	14,37	14,87

* SD = sense determinar. BRCS1. Busque formes creatives per a canviar les situacions difícils; BRCS2. Independentment del que em succeïska, crec que puc controlar les meues reaccions; BRCS3. Crec que puc créixer positivament fent front a les situacions difícils; BRCS4. Busque activament maneres de superar les pèrdues que tinc en la vida.

Font: Informe diagnòstic persones sense llar de la ciutat de València, 2021

3. CONCLUSIONS

Un denominador comú que caracteritza a la població sense llar és l'absència d'un habitatge digne, és a dir, assequible, habitable i estable en el temps. No obstant això, igual que les formes d'exclusió residencial són múltiples, donant-se diferents escenaris que exemplificarien la vulneració d'aquest dret fonamental, com s'ha vist, progressivament es fa més evident que la variabilitat tipològica de qui conformen aquest grup poblacional també és extensa. Un fet que convida a pensar que el fons de la qüestió no radica en persones marginals incapaces de viure en societat, sinó més aviat en una complexa combinació de factors que, amb una important influència dels elements estructurals i institucionals, condemna a la precarietat a cada vegada més sectors de la ciutadania.

Després d'una anàlisi exhaustiva de la informació recopilada aqueixa nit a través de la fitxa d'observació i els qüestionaris, les conclusions principals que ací resumim i evidencien l'heterogeneïtat comentada no són totes les extretes, però sí una compilació d'idees clau a destacar.

1. El II Cens de Persones sense llar de València ens mostra que el percentatge de les qui pernocten en centres (categories 2, 3 i 4 de la classificació ETHOS) supera al de les qui ho fan a la intempèrie, fonamentalment en les mateixes vies de la ciutat, parcs, ponts o caixers (categoria 1). Entre les dones, la preferència pels albergs és superior, probablement a causa de la seua major vulnerabilitat enfront d'agressions de diferent tipus. En qualsevol cas, la distribució no és homogènia en el territori, sinó que es poden apreciar patrons de distribució.
2. La mitjana d'edat de les persones sense llar, situada en 41,5 anys, és lleugerament inferior a l'obtinguda en estudis previs a la ciutat, la qual cosa podria apuntar a un procés de juvenització. Així i tot, ens trobem amb persones que van des dels 18 fins als 81 anys, i fins i tot a menors d'edat en el cas dels albergs, on ja per si mateix l'edat mitjana és menor respecte al carrer.
3. Tres de cada deu tenen nacionalitat espanyola, la qual cosa ens parla d'una predominança de persones sense llar migrades, especialment d'origen marroquí, romanes i algerià.
4. Encara que són minoria entre la població sense llar en adoptar altres estratègies enfront de l'exclusió residencial, les dones resulten especialment vulnerables. Entre altres qüestions, a causa de l'acarnissament dels delictes amb elles. I encara que són menys les qui identifiquen la violència masclista com a motiu de la seua situació residencial, les seues trajectòries vitals estan marcades per aquesta i la majoria de les qui tenen parella podrien estar patint-la en l'actualitat.
5. Més de la meitat de les persones sense llar identificades reconeixen haver experimentat alguna discriminació associada a la seua situació residencial i més del 60% han patit un o més delictes d'odi durant l'etapa de sensellarisme. Malgrat això, el volum de denúncies sobre aquest tema és reduït, en part per la falta de

confiança en l'efectivitat del sistema judicial, encara que també pel desconeixement sobre com fer-lo per part de qui pernocten a la intempèrie, o a causa de qüestions associades a la seua situació legal i la por a represàlies en el cas de les persones amb nacionalitat estrangera.

I si bé entre les dones que pernocten al ras la proactivitat a l'hora de denunciar és major, també són les qui en major intensitat pateixen la delinqüència (violència física, agressions sexuals, etc.).

6. Malgrat que la població sense llar és considerada una població relativament mòbil, no podem obviar la dada que un 60% no s'havia vist prèviament al carrer i que més de la meitat de les persones enquestades es troben sense allotjament des de fa menys d'un any, una proporció que augmenta si prenem com a referència l'inici de la pandèmia i que apunta al fet que els mecanismes de protecció activats enfront d'una situació d'emergència com la viscuda no han resultat eficaces en matèria d'habitatge. No en va, les llacunes del sistema de protecció ja s'anaven evidenciant des de fa temps, mostra d'això és el fet que una de cada deu persones sense llar patisca aquesta situació des de fa almenys una dècada.

Amb relació a això, factors econòmics, l'absència i precarietat del treball, així com les traves administratives per a les persones migrades, o la violència masclista en el cas de les dones, es converteixen en els detonants més referenciats que explicarien la pèrdua de la llar. Així, no és d'estranyar que tant l'habitatge com el treball siguen els elements que en major grau s'identifiquen com possibilitadores del canvi de situació.

7. Pràcticament, la totalitat compta amb competències de lectoescriptura, té estudis, així com coneixements per a utilitzar eines tecnològiques, és a dir, ens trobem amb una població instruïda. No obstant això, el percentatge de les qui tenen accés a la tecnologia és menor, especialment en carrer, la qual cosa sens dubte influeix i determina les seues possibilitats d'inserció en el mercat laboral.
8. I és que es tracta de gent treballadora que, malgrat no trobar espai en el mercat de l'ocupació formal, se les enginya per a obtenir ingressos per la seua activitat. De fet, són menys les persones que exerceixen la mendicitat i, cridanerament, donada la seua situació de precarietat extrema, són menys encara les qui aconseguixen els seus ingressos a través de prestacions econòmiques. Sobre aquest tema, cal reflexionar sobre l'alt percentatge de les qui afirmen no percebre la Renda Valenciana d'Inclusió, com expliquen, bé siga per desconeixement o per la falta de compliment dels requisits (empadronament, documentació administrativa pertinent, etc.).
9. En paral·lel a la qüestió de les prestacions econòmiques, dins d'una estructura que progressivament exerceix més i més pressió sobre els serveis socials davant la fallada de la resta dels sistemes de protecció, no és d'estranyar que les valoracions sobre el paper que compleixen aquests de cara a la millora de la situació de les persones sense llar no siguen especialment positives. De la mateixa manera, no és d'estranyar que els albergs, a vegades, es convertisquen en portes giratòries i no en vertaderes plataformes d'inserció.

Així, encara que comptem amb una xarxa de recursos específics cada vegada més diversa que permet donar cabuda a una població també cada vegada més heterogènia, les situacions de sensellarisme es prolonguen i repeteixen perquè la impermeabilitat del sistema obstaculitza les millores residencials, alhora que continuen existint barreres i limitacions de diferent tipus que dificulten l'accés i permanència de les persones sense llar en els centres dissenyats per a la seua atenció, com per exemple, l'escàs percentatge de places per a mascotes en els albergs.

10. Finalment, en relació amb la comentada fallada dels diferents sistemes de protecció, no podem obviar les acusades dificultats que troba la població sense llar per a mantenir un estat òptim de salut. Sobre aquest tema, més enllà dels efectes directes que mancar d'habitatge implica en la salut, fem servir aquest diagnòstic per a denunciar que existeix un important nombre de persones en situació de desprotecció com que no poden accedir de manera normalitzada al sistema sanitari per mancar de targeta SIP. Igualment, i a pesar que les persones que han respost valoren positivament el seu estat de salut, assenyalen alhora l'existència de patologies i problemes en la vida quotidiana vinculats amb aquesta àrea i que haurien de ser incompatibles amb la privació del dret a un habitatge digne.

Concretament, en el cas de la salut mental, i malgrat una especial exposició a condicions generadores d'ansietat i depressió (traduïdes en un minvament de la capacitat per a afrontar l'adversitat), s'adverteix un possible infradiagnòstic de trastorns i malalties mentals a causa de les dificultats d'accés de la població sense llar al sistema sanitari i a la falta d'adaptació d'aquest a les situacions d'exclusió residencial.

D'aquesta manera, encara que no volem ignorar els avanços en matèria de sensellarisme a la ciutat de València, així com la valentia d'oferir un espai per a la visibilització d'aquesta realitat (com és el cens), resulta necessari evidenciar que els diferents sistemes de protecció no estan complint la seua funció en relació amb les persones sense llar, les quals continuen resultant relegades a les formes més extremes d'exclusió, i no sols en l'àmbit residencial.

Per tant, convé recordar que abordar el sensellarisme no és tasca exclusiva dels serveis socials, sinó que es tracta d'una responsabilitat compartida per les diferents polítiques socials sectorials de l'administració, en els seus diferents nivells competencials, i amb la indispensable col·laboració del tercer sector i la ciutadania. Sobre aquest tema, aquest II Cens de Persones sense llar de la ciutat de València és la mostra que no podem continuar mirant cap a un altre costat i que, de manera col·laborativa, es pot treballar per a afrontar aquesta complexa problemàtica.

4. PROPOSTES D'ACTUACIÓ I MILLORA

Quant a les propostes d'actuació, amb caràcter propositiu, enumerarem una sèrie de recomanacions a tindre en compte de cara millorar la realització de futurs censos, d'una banda, així com orientades a l'abordatge del sensellarisme a la ciutat de València, per un altre. Per a això, des de la Comissió d'Avaluació es van recollir les aportacions de les diferents comissions, del voluntariat, de referents de grup i del mateix equip investigador. A aquestes se sumen les aportacions de les pròpies persones sense llar que van contestar a l'última pregunta oberta del qüestionari.

Per part del **voluntariat**, la tònica general és de gratitud i satisfacció per haver pogut participar en aquesta experiència. Es va assenyalar com molt satisfactòria la comunicació amb les persones referents i coordinadores (ràpida, solucions àgils, molt localitzables, etc.). A més, es posa l'accent en l'ús de l'eina de caràcter virtual.

Per part de els/les **referents de grup** s'expressa l'adequada formació rebuda per a emplenar tant la fitxa d'observació com el qüestionari. L'única pega és que no estiguera disponible en diferents idiomes, qüestió a valorar en futures edicions.

La majoria de les coordinacions assegura la receptivitat de les persones enquestades i en la mateixa línia que el voluntariat, es valora a l'equip de la Universitat de València situat en la seu central (local SAUS), on es va organitzar un grup central de l'organització que va respondre davant dubtes i incidències concretes amb molta agilitat.

De manera globalitzada, tant per part del voluntariat com de les coordinacions, s'explicita una alta implicació apuntant que desitgen tornar a participar en el pròxim recompte nocturn.

Des del grup d'investigació i en les diferents **comissions**, es valora positivament de manera generalitzada el procés i la Nit S. Entre els elements més rellevants es va assenyalar en primer lloc la quantitat de persones voluntàries inscrites i participants comproment a una important part de la ciutadania. En segon, la qualitat i claredat dels mapes, així com la seua encertada presentació en paper i la distribució de les àrees de recorregut dels grups de voluntariat. En relació al qüestionari, malgrat la longitud del mateix es va considerar adequat atés que es puc realitzar dins del termini i en la forma escaient i aconseguir els objectius proposats.

Com a propostes de futur es planteja realitzar una única **inscripció** de voluntariat i referents, en un mateix formulari, assenyalant cada persona el seu rol i l'entitat a la qual pertany si és el cas. En relació a la **formació** es va plantejar com a proposta l'accés a aquesta de manera virtual, amb control d'assistència, entenent els avantatges que això suposa, però també conscients que aquest tipus de formació implica un menor compromís de els/les participants enfront de la presencialitat. Es valorarà aquesta opció igualment.

A nivell general es proposa **una única pàgina web** a la qual la ciutadania tinga accés fàcilment i on publicar i registrar, és a dir, on poder efectuar la inscripció de voluntariat, publicació de dades bàsiques que s'estan obtenint del cens, notes de premsa, informes, etc. Així mateix, es planteja establir una data fixa del cens (Ex: segon dimecres d'octubre).

Amb la finalitat d'identificar a les **persones acompanyades per les seues famílies**, malgrat la dificultat per a recollir aquesta dada, l'equip investigador proposa diferents accions. En primer lloc, aquesta pregunta només hauria d'aparèixer en el qüestionari i no en la fitxa d'observació. En segon lloc, formar específicament a persones que vagen als centres on es troben allotjades les famílies en el mateix dia que la nit-s, però amb més temps. En aquest sentit, igualment es planteja una revisió del qüestionari per a incloure algun matís o qüestió d'interés que ha quedat pendent.

També es formula per a pròxims recomptes indagar en la manera d'augmentar la participació de **les persones en situació de sensellarisme** més enllà d'integrar-se en els propis equips de recompte, com ha sigut el cas. Per exemple, podrien facilitar els itineraris que estan acostumades a seguir o interviure en les formacions. Paral·lelament, caldria estudiar la manera d'augmentar la participació en la contestació al qüestionari.

En relació a això últim, els qui van contestar al qüestionari en aquesta edició van tindre l'opció d'incloure les seues propostes o demandes, ara ja no tan centrades en el cens en si, sinó més aviat orientades a la millora de la seua situació i, per tant, de cara a l'abordatge del sensellarisme.

Les al·lusions a comptar amb un lloc segur per a viure, un treball estable o facilitats en els tràmits administratius (empadronament, NIE, permís de residència, sol·licitud de prestacions, etc.) són les més referenciades. Però també es reclama un major protagonisme de les persones sense llar dins de les entitats, suport amb l'idioma o un major ràtio de professionals amb vocació i empatia en serveis socials.

Es critica la prestació de respostes assistencialistes i delimitades en el temps enfront de la promoció de l'autonomia personal, alhora que es reivindica el dret a la "normalitat", més recursos específics, accés a noves tecnologies i oci de qualitat, o la visibilització de la seua situació actual a través d'iniciatives com aquesta.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Bretherton, J. (2017). Reconsidering Gender on Homelessness. *European Journal of Homelessness*, 11(1), 1-21. https://www.feantsaresearch.org/download/feantsa-ejh-11-1_a1-v045913941269604492255.pdf
- Calvo, J. y Botija, M. (2020). Informe Personas Sin Hogar en la Ciudad de València (2020). Departamento de Trabajo Social y Servicios Sociales de la Universidad de Valencia.
- FEANTSA, Federación Europea de Organizaciones Nacionales que trabajan con las personas sin hogar (2017). *Tipología europea de sin hogar y exclusión residencial*. Recuperado de <http://www.feantsa.org>
- INE, Instituto Nacional de Estadística (2020). Encuesta sobre centros y servicios de atención a personas sin hogar.
Recuperado de: <http://www.ine.es/prensa/np930.pdf>
- Plazaola-Castaño, J., Ruiz-Pérez, I., y Hernández-Torres, E. (2008). Validación de la versión corta del Woman Abuse Screening Tool para su uso en atención primaria en España. *Gaceta Sanitaria*, 22(5), 415-420.